

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЦВІРА АНАСТАСІЯ ВІТАЛІЇВНА

Допускається до захисту:

в.о. завідувача кафедри журналістики
та соціальних комунікацій,
канд. філософських наук, доцент

_____ Костянтин РОДИГІН
«_____» _____ 2024р.

**СТВОРЕННЯ ТА НАПОВНЕННЯ БЛОГУ ПРО
МЕДІАГРАМОТНІСТЬ: «РОЗПІЗНАЙ ФЕЙК»**

Спеціальність 061 Журналістика
Випускова робота (медіа-проект)

Керівник:

Мирослава ЧОРНОДОН, доцент кафедри
журналістики та соціальних комунікацій

Оцінка: _____ / _____ / _____

(бали за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

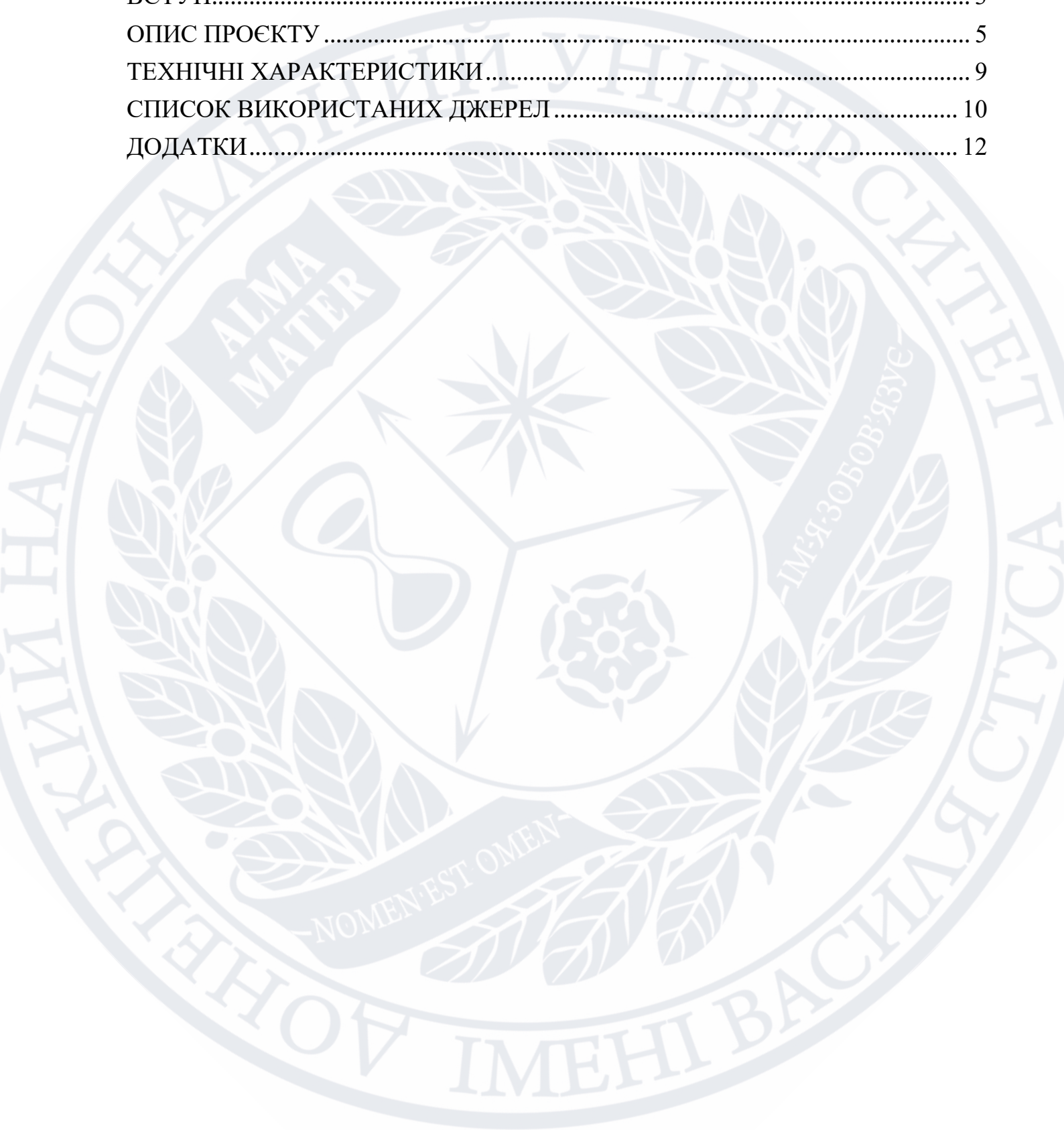
Голова комісії: _____

(підпис)

Вінниця – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОПИС ПРОЄКТУ	5
ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ.....	9
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	10
ДОДАТКИ.....	12

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Стрімке зростання ролі інформації в сучасному світі та збільшення кількості джерел інформації, поширення соціальних мереж та месенджерів призвели до зростання обсягів дезінформації, фейкових новин та маніпулятивного контенту. В таких умовах формування навичок критичного сприйняття та аналізу медіаповідомлень стає нагальною потребою для кожної людини.

Блог «Checkfake.vin» створений у соціальній мережі Instagram є авторським творчим продуктом, спрямованим на підвищення обізнаності аудиторії щодо критичного сприйняття медіаконтенту та розпізнавання фейкової інформації.

Новизна даної роботи полягає у створенні спеціалізованого онлайн-ресурсу, який акумулює актуальну інформацію про медіаграмотність, методи верифікації даних та протидії дезінформації. Важливість блогу для аудиторії полягає у можливості отримати знання та інструменти для аналізу інформації, що дозволяє критично оцінювати контент та формувати власну незалежну позицію.

Особливістю запропонованого продукту є його інтерактивний та мультимедійний характер, що передбачає використання різноманітних форматів - текстових дописів, відеоматеріалів тощо. Це забезпечує доступність та зручність для аудиторії у процесі засвоєння знань про медіаграмотність.

Мета медіа-проєкту: розробка та наповнення спеціалізованого онлайн-ресурсу у форматі блогу, спрямованого на формування у користувачів навичок розпізнавання маніпулятивних технік, дезінформації та фейкових новин у медіапросторі.

Об'єктом медіа-проєкту виступає концепція медіаграмотності як необхідної компетенції для критичного сприйняття та аналізу інформаційного контенту в сучасному світі.

Предметом медіа-проєкту є авторський блог «Checkfake.vin» [9] як ефективний інструмент для підвищення рівня медіаграмотності цільової

аудиторії.

Джерельна база медіа-проєкту: в ході роботи над теоретичною частиною проєкту, використовувалися інформаційні матеріали про медіаграмотність, а також дослідження «Інституту масової інформації» [5], «Детектор медіа» [4] та «Київського міжнародного інституту соціології» [3].

Завдання медіа-проєкту:

- дослідити теоретичні основи медіаграмотності та заходи протидії дезінформації.;
- розробити концепцію та структуру блогу з урахуванням сучасних тенденцій та вимог до медіаресурсів;
- створити та наповнити блог актуальним контентом у різноманітних форматах: текст, відео тощо;
- забезпечити інтерактивність блогу для ефективної взаємодії з аудиторією;
- провести моніторинг та аналіз статистики блогу, інтересів аудиторії для подальшого вдосконалення ресурсу.

Методи, використані при підготовці медіа-проєкту

При створенні медіа-проєкту були застосовані навички, що безпосередньо стосуються журналістської сфери та галузі веброзробки. Таким чином було застосовано наступні загальнонаукові методи:

- емпіричні – на етапі збору необхідних для роботи даних (спостереження і порівняння);
- комплексні – абстрагування, аналізу і синтезу;
- теоретичний – сходження від абстрактного до конкретного.

ОПИС ПРОЄКТУ

В умовах російсько-української війни питання медіаграмотності та протидії дезінформації набуває особливої гостроти та актуальності. Масштабні інформаційні кампанії з поширення фейків і пропаганди з боку Росії створюють загрозу для інформаційного простору України та світової спільноти. Саме тому створення та наповнення блогу «Checkfake.vin», спрямованого на підвищення рівня медіаграмотності аудиторії, є важливим і своєчасним внеском у розвиток цієї необхідної компетенції.

Проєкт був заснований у березні 2024 року. Для ефективності його поширення було розроблено сучасну візуальну складову та проводилося легке подання інформації в різноманітних форматах - текстових дописах та відео. З кожним днем збільшувалася кількість читачів блогу, що свідчило про зацікавленість аудиторії темою медіаграмотності. Моментом на 30 травня 2024 року на сторінку блогу підписалося 87 користувачі. Важливим фактором успіху стала активна взаємодія з підписниками, які моніторили контент сторінки, писали коментарі, зберігали та поширювали дописи (Рис. 1, 2).

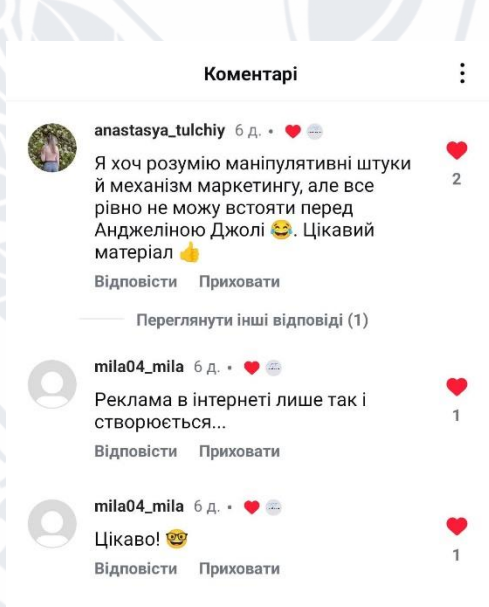

Рис. 1. Коментар до допису «Увага! Рекламні хитрощі, на які ми ведемося»

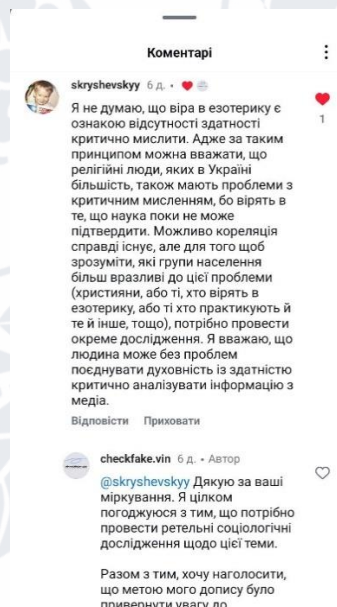

Рис. 2. Коментар до допису «Як критичне мислення захищає від фейків»

Формат блогу було обрано як найбільш доцільний та ефективний для реалізації поставлених завдань. Він дозволяє оперативно публікувати актуальний

контент у різноманітних форматах, є зручною та інтерактивною платформою для обміну знаннями, ідеями та досвідом.

Перспективи функціонування даного блогу у медіапросторі є доволі сприятливими з огляду на важливість питань медіаграмотності в інформаційну епоху та потребу в достовірних джерелах знань з цієї тематики.

Ефективність реалізації проєкту «Checkfake.vin» підтверджується низкою факторів: актуальністю тематики, використанням інтерактивних форматів, залученням аудиторії, компетентним відбором матеріалів, акцентом на критичному мисленні.

Від початку наповнення блогу було опубліковано 24 дописи (Рис. 4). Матеріали для дописів були створені у різних журналістських жанрах. Так, в інформаційному жанрі представлено 13 дописів, які охоплюють широкий спектр тем, пов'язаних із фейками та медіаграмотністю (Додаток 1. [1-13]).

В аналітичному жанрі створено 2 матеріали, серед яких аналіз даних про рівень медіаграмотності в Україні в дослідженні від «Детектор медіа». А також огляд на національний проєкт з медіаграмотності «Фільтр», де розглянуто специфіку та результати роботи інтернет-ресурсу (Додаток 1. [14-15]).

В художньо-публіцистичному жанрі було написано есе на тему впливу екранного часу на життя людини. У матеріалі підіймаються питання переваг і недоліків стрімкого розвитку цифрових технологій та їх інтеграції у буденність (Додаток 1. [16]).

Також було проведено інтерв'ю з журналісткою та тренеркою з медіаграмотності у "Стусівській школі медіаграмотності" Анастасією Ракоїд, в якому обговорювалось питання медіаграмотності у період війни, роль суспільних медіа в цьому, можливості та формати підвищення рівня критичного мислення населення (Додаток 1. [17]).

Опубліковано 3 освітні відео у форматі рилз різної тематики відповідно. Ознайомчий відеоматеріал про базові принципи медіаграмотності та критичного сприйняття інформації. Рилз з відомостями про основні ознаки фейків, які допомагають виявити недостовірну та маніпулятивну інформацію. А також

матеріал, присвячений поясненню явищу діпфейків, загальних факторів розпізнання та їх впливу на інформаційний простір (Додаток 1. [18-20]). Для залучення широкої аудиторії до освітнього контенту про медіаграмотність також було створено 4 тематичні короткі розважальні відео, які привернули увагу до теми онлайн-ресурсу та набрали чималу кількість переглядів (Рис. 3), (Додаток 1. [21-24]). Перелік напрацьованих матеріалів подано у Додатку 1.

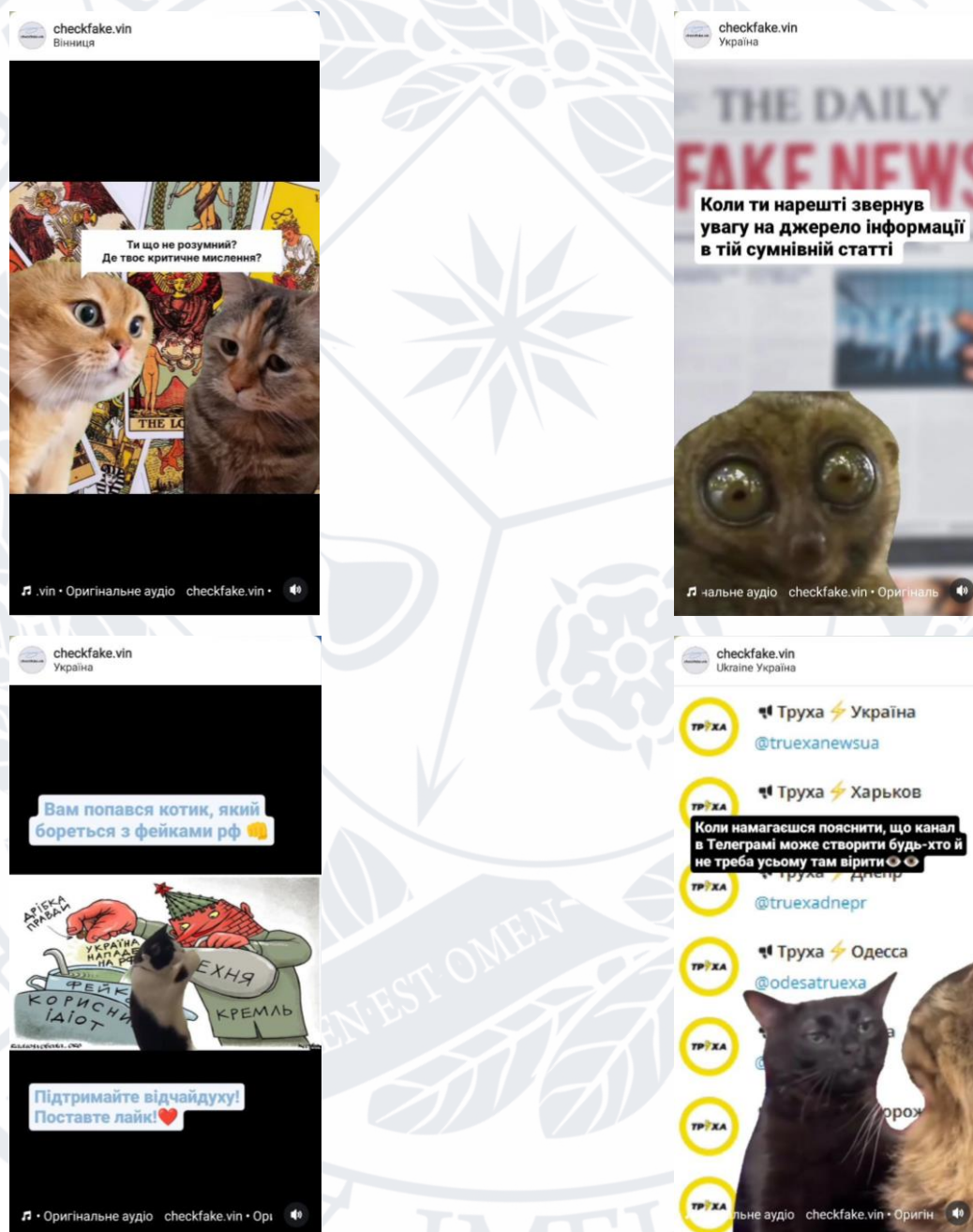

Рис. 3. Тематичні розважальні відео

Про високий рівень зацікавленості темою медіаграмотності свідчить статистика облікового запису у соціальній мережі Instagram. Так, за період від 30 квітня до 29

травня 1408 користувачів переглянули контент в блозі (Рис. 5).

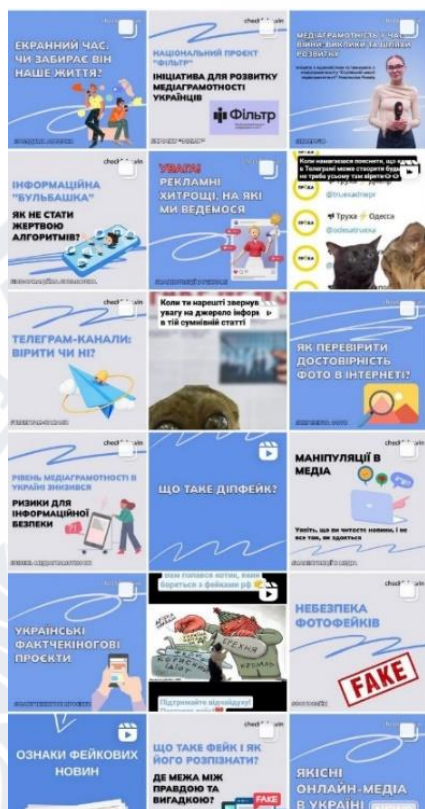

Рис. 4. Опубліковані матеріали

Рис. 5. Статистика охоплень в Instagram онлайн-ресурсу «Checkfake.vin»

Очікувана результативність полягає у підвищенні медіаграмотності широкої аудиторії, формуванні навичок розпізнавати маніпуляції, дезінформацію та фейки. Прогнозована реакція охоплює стійкий імунітет до інфопливів, критичне ставлення до контенту, вміння верифікувати дані. Це посилить інформаційну безпеку в умовах війни.

ТЕХНІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Під час роботи над проєктом було створено сторінку «Checkfake.vin» у соціальній мережі «Instagram» [9]. Зроблено унікальний дизайн, та визначено кольорову гаму. Структура та формат публікацій розроблені спеціально під характеристики обраної платформи та націлена на легке сприйняття читачами об'ємної інформації.

Переважає кількість супроводжуючих ілюстрацій до дописів, сторіс та логотип були створені за допомогою платформ для графічного дизайну «Figma» та «Canva». Відеоматеріали оброблялися відповідними програмами «Canva» та «VN».

Також проводився моніторинг статистики: вподобання, реакції на дописи, поширення, охоплення дописів, відвідування та дні і години активності читачів. Під час роботи над проєктом здійснювалася комунікація з підписниками у коментарях та особистих повідомленнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Без Брехні». URL: <https://without-lie.info/> (дата звернення: 24.05.2024)
2. Будівська Г., Дуцик Д., Тараненко О.. Онлайн-посібник з медіаграмотності для викладачів журналістики «Конструктор вправ». Київ. IREX. 2022. 67 с. URL: https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/Id-e_cj_podcast-1.pdf (дата звернення: 24.05.2024)
3. Грушецький А. Скільки українців вірять в астрологію, екстрасенсорні здібності, тарологію. Київський міжнародний інститут соціології. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1389&page=1> (дата звернення: 24.05.2024)
4. «Детектор медіа»: Індекс медіаграмотності українців 2020–2023 (четверта хвиля). URL: <https://detector.media/infospace/article/225738/2024-04-22-indeks-mediagramotnosti-ukraintsiv-20202023-chetverta-khvylya/> (дата звернення: 24.05.2024)
5. «Інститут масової інформації»: Онлайн-медіа, що стали найякіснішими: білий список другого півріччя 2023. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/onlajn-media-shho-staly-najyakisnishymy-bilyj-spysok-drugogo-pivrichchya-2023-i55817> (дата звернення: 24.05.2024)
6. «НотаЄнота». URL: <https://notaenota.com/> (дата звернення: 24.05.2024)
7. Гороховський О., Мельникова-Курганова О., Мірошниченко П., Островська Н. Фактчекінг і медіаграмотність: словник термінів. Без брехні. 79 с. URL: <https://withoutlie.ams3.digitaloceanspaces.com/home/dr343163/without-lie.info/www/2020/10/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%BE%D1%82%D1%80.pdf> (дата звернення: 24.05.2024)
8. «Фільтр. Національний проєкт з медіаграмотності». Медіаосвіта. URL: <https://filter.mkip.gov.ua/vykladacham-ta-studentam/> (дата звернення: 24.05.2024)

9. Checkfake.vin. URL: <https://www.instagram.com/checkfake.vin/> (дата звернення: 24.05.2024)
10. FotoForensics. URL: <https://fotoforensics.com/> (дата звернення: 24.05.2024)
11. Google Images. URL: <https://images.google.com/> (дата звернення: 24.05.2024)
12. IREX. «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». 20 с. URL: https://filter.mkip.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/12d-s_universal_handouts-2.pdf. (дата звернення: 24.05.2024)
13. Stopfake.org. URL: <https://www.stopfake.org/uk/golovna/> (дата звернення: 24.05.2024)
14. TinEye. URL: <https://tineye.com/> (дата звернення: 24.05.2024)
15. VoxCheck. URL: <https://voxcheck.voxukraine.org/> (дата звернення: 24.05.2024)

ДОДАТКИ

ПЕРЕЛІК СТВОРЕНИХ МАТЕРІАЛІВ

Інформаційні жанри

1. ПРО ЩО Checkfake.vin?

У світі, де інформація ллється на нас з усіх боків, як ніколи важливо вміти критично мислити та відрізнити правду від фейків.

Цей блог створений для того, щоб допомогти вам:

Навчитися розпізнавати фейки та дезінформацію.

Перевіряти джерела інформації.

Критично оцінювати те, що ви читаете, бачите та чуєте.

Стати свідомим та відповідальним користувачем інформаційного простору.

2. Як критичне мислення захищає від фейків

Щодня ми отримуємо доступ до безмежного потоку інформації з різних джерел, включаючи соціальні мережі. І тут постає питання: як не захлинутися в цьому океані даних і навчитися відрізнити правду від вигадки?

Критичне мислення це наш рятівний круг у цьому бурхливому морі інформації. Це вміння аналізувати, інтерпретувати та оцінювати інформацію, формулювати власні висновки та приймати обґрунтовані рішення.

На жаль, не всі володіють цією навичкою. Ось лише один приклад:

35% українців вірять в астрологію, 25% – в екстрасенсорику, а 15% – в тарологію. Це дані опитування Київського міжнародного інституту соціології.

Чому так багато людей вірять у те, що не має наукового підтвердження?

Одна з причин – невміння критично мислити. Люди не ставлять під сумнів інформацію, яку бачать в Інтернеті, не шукають підтвердження з інших джерел, не намагаються зрозуміти логіку та аргументи авторів.

3. Джерела інформації. Розкриваємо, що стоїть за новинами

Неодмінна частина нашого повсякденного життя – інформація. Але чи завжди ми знаємо, звідки вона береться? Розберімося разом!

Першоджерело (первинне джерело): Це те саме як оригінальна копія. Найближче до події або інформації.

Наприклад, якщо ви власною особою бачили або чули подію і розповідаєте про це.

Джерело: Це будь-хто, хто поширює інформацію, будь то оригінальна або переказана.

Офіційні джерела: Це органи державної влади, науково-дослідні інститути, силові структури та інші державні органи, які поширюють офіційну точку зору.

Приклад: Міністерство охорони здоров'я публікує інформацію про стан епідемії на своєму веб-сайті.

Завжди важливо перевіряти інформацію та знаходити надійні джерела. Пам'ятайте, наше розуміння світу залежить від того, як ми обираємо свої джерела інформації.

4. Якісні онлайн-медіа в Україні

До вашої уваги список якісних онлайн-медіа від Інституту масової інформації. За допомогою об'єктивної оцінки та аналізу дотримання професійних стандартів, ІМІ визначив редакції, які відзначаються найвищою відповідальністю та якістю інформації.

Інститут масової інформації регулярно оновлює список онлайн-медіа в Україні, яким можна довіряти.

Шукаєте якісні та надійні джерела інформації?

Тоді зверніть увагу на Білий список онлайн-медіа від Інституту масової інформації.

Це список медіа, які:

Дотримуються високих професійних стандартів.

Не публікують маніпуляції, джінсу та фейки.

Забезпечують своїх читачів достовірною та неупередженою інформацією.

5. Що таке фейк і як його розпізнати? Де межа між правдою та вигадкою?

Медіаграмотність – це must-have у наш час! Дізнайтеся, як не потрапити на гачок фейків.

Фейк – це брехня, яка видається за правду.

Фейки можуть бути текстовими, візуальними або аудіо.

Їх мета – ввести людей в оману, маніпулювати ними або поширювати дезінформацію.

Як розпізнати фейк?

Заголовок не відповідає змісту новини.

Використовуються неправдиві фото або відео.

Текст емоційний, маніпулятивний, намагається викликати страх, гнів або захоплення.

Інформація подана однобоко, без альтернативних точок зору.

Цитати перекладені неточно або спотворено.

Відсутні джерела інформації або вони неперевірені.

"Експертами" виступають невідомі або заангажовані особи.

Соціологічні дані не підтверджені посиланнями на дослідження.

Будьте медіаграмотними!

Перевіряйте інформацію, перш ніж вірити їй.

6. Небезпека фотофейків

Що таке фотофейк?

Це зображення, яке було штучно змінено або створено з метою дезінформувати людей.

Фотофейки можуть використовуватися для різних цілей, наприклад, для поширення пропаганди, розпалювання ворожнечі або маніпулювання громадською думкою.

Фотофейк: Фото українських військових, які моляться на колінах (Вокс Україна). Зображення створили за допомогою штучного інтелекту.

Як розпізнати фотофейк?

Зверніть увагу на джерело. Чи публікує фотографію надійне джерело? Чи є у вас підстави довіряти цьому джерелу?

Проаналізуйте фотографію. Чи здається вам щось незвичайним або підозрілим? Чи є на фотографії артефакти, які свідчать про те, що вона була змінена?

7. Українські фактчекінгові проєкти

Україна стикається з викликами поширення дезінформації та фейків. Для протидії цьому явищу було створено низку проєктів та ініціатив.

StopFake – один з провідних антифейкових проєктів, заснований у 2014 році викладачами, випускниками та студентами Могилянської школи журналістики. Його метою є викриття неправдивих даних про Україну та інші держави.

VoxCheck – проєкт організації VoxUkraine, спеціалізується на перевірці висловлювань політиків та спростуванні фейків, спрямованих проти України.

«Без Брехні» – відкрита медіаплатформа громадської організації «Центр аналітики і розслідувань». Займається збором, аналізом та поширенням інформації про порушення свободи слова, прав ЗМІ та громадян. Сприяє підвищенню медіаграмотності українців та розвитку регіональних ЗМІ.

«НотаСнота» – ініціатива з розробки та проведення антифейкових ігор. Через війну проєкт зосередився на спростуванні фейків у Facebook.

8. Маніпуляції в медіа

Фейки – це повністю вигадані «новини», створені для того, щоб ввести вас в оману.

Наприклад, фейкове відео начебто зняте на Марсі.

Маніпуляції фактами – реальні події чи факти, але подані в такий спосіб, щоб ввести в оману.

Уявіть репортаж з мітингу, де показані лише моменти з сутичками, створюючи враження масових заворушень.

Дезінформація – це суміш правди, напівправди та відвертої неправди. Як-от стаття, де стверджується, що гомеопатія може лікувати рак.

Цензура – навмисне приховування певної важливої інформації чи подій. Наприклад, новинний канал не повідомляє про масові протести проти чинної влади.

Прихована реклама – реклама, замаскована під редакційний матеріал. Наприклад, ЗМІ публікують «огляд» нового автомобіля, який насправді є замовною рекламою від виробника.

Упередженість – висвітлення лише однієї точки зору, ігноруючи інші. Новини про політика, де лунають лише схвальні відгуки.

Клікбейт – сенсаційні «вау» заголовки для приваблення кліків, як «Ці 5 порад допоможуть вам розбагатіти миттєво!».

9. Як перевірити достовірність фото в Інтернеті?

Google Зворотний Пошук Зображень:

Це найпростіший та найшвидший спосіб.

У Chrome: натисніть правою кнопкою миші на фото та оберіть «Знайти зображення в Google».

Завантажте фото на сторінку: <https://images.google.com/>.

Пошук покаже, де ще в Інтернеті з'являлось це фото.

Tineye:

Цей сервіс схожий на Google, але має додаткові функції.

Інструмент показує скільки разів було поширено зображення.

Можна фільтрувати результати за часом публікації.

Сервіс показує, як фото змінювалось з часом.

Можна порівняти фото з оригіналом.

Fotoforensics:

Цей сервіс допомагає виявити фотомонтаж.

Відредаговані фрагменти на фото будуть виділені.

10. Телеграм-канали: вірити чи ні?

Телеграм-канали стали популярним джерелом новин під час війни. Проте, серед них є чимало ненадійних, які свідомо вводять в оману.

Стрімке зростання популярності Телеграм-каналів в Україні під час повномасштабного вторгнення росії стали відповіддю на потребу у швидкому та зручному доступі до новин. На жаль, це спричинило й появу чималої кількості неякісних, а то й відверто шкідливих каналів, які поширюють дезінформацію, маніпулюють емоціями та сіють ворожнечу.

Як же не помилитися і знайти достовірні канали?

Зверніть увагу на емоційність мови. Надмірне використання вигуків, смайликів, епітетів на кшталт «жахливий», «неймовірний» – це маніпуляція, а не об'єктивна подача інформації.

Шукайте факти та джерела. Надійні канали завжди посилаються на офіційні сайти, публікації відомих ЗМІ, надають гіперпосилання. Відсутність посилань – привід засумніватися.

Не вірте анонімним твердженням. «Джерела з СБУ», «інсайдери» – це часті маркери дезінформації.

«Синя галочка» не гарантія якості. Не всі канали з цією позначкою перевірені, іноді вони теж поширюють фейки.

Перевіряйте авторів. Важливо знати, хто стоїть за каналом. Якщо він видає себе за відоме медіа, але не має підтверджень, це може бути фейковий профіль.

Уникайте «інформаційних смітників». «ТРУХА», «Всевидящее ОКО», «Украина Сейчас» – це лише деякі з каналів, які публікують неправдиву, упереджену або замовну інформацію. Їх мета – не об'єктивне висвітлення подій, а маніпулювання аудиторією, розпалювання ворожнечі та отримання вигоди.

11. Увага! Рекламні хитрощі, на які ми ведемося

Реклама покликана привернути увагу споживачів до товару чи послуги. Для цього маркетологи застосовують різноманітні психологічні трюки.

Авторитетність акторів

Зірка Анджеліна Джолі рекламує косметику для волосся. Ми підсвідомо хочемо бути схожими на неї, тому більш схильні купити цей продукт.

Анонімні експерти

«9 з 10 стоматологів рекомендують цю зубну пасту». Посилання на безіменних експертів додає переконливості, але виробник не несе відповідальності за достовірність інформації.

Клікбейтні заголовки

«Нове дослідження шокує: яйця викликають рак!» вириває інформацію з

контексту, щоб зацікавити читача.

12. Інформаційна «бульбашка». Як не стати жертвою алгоритмів?

Чи здогадувалися ви, що соцмережі та пошукові системи створюють для нас персоналізований інформаційний світ?

Алгоритми фільтрують контент, який ми бачимо, формуючи так звані «інформаційні бульбашки».

Чи помічали ви, що у вашій стрічці новин з'являються лише матеріали, які підтверджують ваші думки? Це не випадковість!

Алгоритми соцмереж та пошукових систем створюють для нас інформаційні «бульбашки», підбираючи контент, який відповідає нашим інтересам та переконанням.

Чим це небезпечно?

Звужений світогляд: Ми не стикаємося з альтернативними точками зору, що може призвести до нетолерантності та упередженості.

Відсутність дискусій: Не маючи можливості обговорювати різні думки, ми втрачаємо шанс глибше зрозуміти світ.

Поляризація суспільства: «Бульбашки» посилюють розкол, породжуючи непорозуміння та конфлікти.

Як вирватися з «бульбашки»?

Підписуйтеся на різноманітні джерела: Розширюйте стрічку новин, шукайте контент з протилежними поглядами.

Використовуйте «інкогніто»: Переглядайте веб-сайти та шукайте інформацію анонімно, щоб уникнути персоналізації.

Перевіряйте налаштування: Обмежте доступ соцмереж до ваших даних, щоб вони не могли «підлаштовуватися» під вас.

13. Українець створив інструмент на основі ШІ для боротьби з російською пропагандою

Український медіаменеджер Володимир Бородянський створив унікальний англomовний інструмент War of Words на основі штучного інтелекту для протидії

російській пропаганді.

Володимир Бородянський, медіаменеджер та ексміністр, заснував проєкт War of Words – унікальний англomовний інструмент із застосуванням штучного інтелекту. Про це повідомляє видання NV.

Місія проєкту – допомогти світовим лідерам, дипломатам, ЗМІ та дослідникам ефективно протидіяти інформаційним атакам Кремля.

Ключові можливості War of Words:

Аналіз сотень тисяч годин відео, аудіо та постів з російських пропагандистських джерел.

Структуроване хмарне сховище даних з 12-річним архівом пропаганди.

Пошук за ключовими словами різними мовами.

Фільтрація контенту за різними критеріями.

Динамічні дашборди для відстеження пропаганди.

За словами Бородянського, проєкт допоможе посилити міжнародну підтримку України та закріпити увагу світу на доказах російських злочинів.

У майбутньому планується розширити функціонал для генерації тематичних звітів, наприклад, відстеження індексу ненависті до певних країн чи персоналій. Доступ до інструменту War of Words відкритий для всіх охочих.

Аналітичні жанри

14. Рівень медіаграмотності в Україні знизився. Ризики для інформаційної безпеки

Чому відбувається таке погіршення ситуації і як це може вплинути на інформаційний фронт – читайте в матеріалі.

Рівень медіаграмотності в Україні знизився: ризики для інформаційної безпеки

Нове дослідження демонструє загрозливу тенденцію – рівень медіаграмотності в Україні різко знизився за другий рік повномасштабної війни Росії проти нашої держави. Громадська організація «Детектор медіа» провела четверту хвилю дослідження «Індекс медіаграмотності українців», результати якої

викликають серйозне занепокоєння.

Згідно з опитуванням, частка аудиторії з високим індексом медіаграмотності скоротилася з 81% у 2022 році до 76% у 2023-му. Це різке погіршення ситуації після того, як у 2020-2022 роках цей показник зріс з 55% до 81%. Причини такого спаду потребують глибокого аналізу та негайного реагування, адже медіаграмотність відіграє критично важливу роль у протистоянні дезінформації та пропаганді ворога в гібридній війні.

Низька медіаграмотність робить людей вразливими до маніпуляцій та фейків. А надто в умовах війни, коли Росія безсоромно використовує брехню як зброю проти України та її союзників.

Позитивний бік – споживачі медіаконтенту стали більш компетентними у виявленні фейків. Зросла частка тих, хто перевіряє інформацію перед тим, як їй довірити. Однак загальне зниження рівня медіаграмотності може звести ці зусилля нанівець.

Влада, громадські організації та ЗМІ мають терміново розробити національну стратегію підвищення медіаграмотності освітніми, просвітницькими та практичними засобами. Особливу увагу слід приділити групам ризику з низькими показниками: старшим людям, малоосвіченим, малозабезпеченим.

Потрібно посилити роз'яснювальну роботу щодо важливості критичного ставлення до інформації та обов'язкової перевірки джерел в умовах війни. Медіаграмотність має стати життєво необхідною навичкою для всіх українців.

Слід активніше залучати до просвітницьких кампаній авторитетні ЗМІ та популярних блогерів, щоб донести ці питання до максимальної аудиторії.

Необхідно переглянути формат телемарафонів, які не задовольняють потребу людей у плюралізмі думок та доступі до альтернативних джерел інформації.

Викладання медіаграмотності у школах та університетах має бути суттєво посилене з використанням сучасних інтерактивних методик.

Існує гостра потреба у збільшенні фінансування та підтримки проєктів з підвищення медіаграмотності від держави, громадських організацій та міжнародних донорів.

Медіаграмотність є ключовим елементом інформаційної безпеки України. Її зниження створює серйозну загрозу для суспільства та державності в умовах війни з Росією. Лише скоординовані зусилля всіх залучених сторін можуть зупинити негативну тенденцію та посилити стійкість українців до ворожої дезінформації та маніпуляцій.

15. Національний проєкт «Фільтр». Ініціатива для розвитку медіаграмотності українців

Національний проєкт «Фільтр», започаткований Міністерством культури та інформаційної політики України у 2021 році, є важливою ініціативою для підвищення медіаграмотності населення країни.

Проєкт має на меті озброїти українців навичками критичного мислення, аналізу інформації та виявлення дезінформації в епоху інформаційного перевантаження та поширення фейкових новин.

«Фільтр» використовує комплексний підхід, об'єднуючи зусилля державних установ, громадського сектору, міжнародних організацій та медіа-спільноти.

На сайті проєкту можна знайти різноманітні освітні матеріали, спрямовані на різні аудиторії:

Учителям та учням – матеріали для інтеграції медіаграмотності в навчальний процес.

Батькам – поради щодо виховання медіаграмотних дітей.

Викладачам та студентам – спеціалізовані курси та тренінги.

Журналістам – ресурси для підвищення професійної компетенції.

Для всіх – загальні матеріали, доступні для будь-кого, хто бажає покращити свої навички медіаграмотності.

Однією з функцій сайту є інтерактивна мапа перевірених джерел інформації.

Ця мапа допомагає користувачам знаходити надійні джерела у своїй області, що є корисним інструментом у боротьбі з фейковими новинами та дезінформацією.

«Фільтр» активно співпрацює з різними організаціями, у тому числі міжнародними партнерами, для обміну досвідом та посилення впливу.

Одним із ключових досягнень проєкту є щорічне дослідження «Індекс

медіаграмотності української аудиторії», яке проводиться спільно з ГО «Детектор медіа». Це дослідження надає інформацію про поточний стан медіаграмотності в країні та допомагає удосконалити майбутні ініціативи.

Завдяки різноманітним освітнім ресурсам, інтерактивним інструментам та активній участі у міжнародних заходах, проєкт допомагає формувати критичне мислення та вміння аналізувати інформацію серед українського населення.

Все це сприяє розвитку більш освіченого та свідомого суспільства, здатного протистояти викликам сучасного інформаційного світу.

Художньо-публіцистичний жанр

16. Екранний час. Чи забирає він наше життя?

Світло екрана, що пронизує темряву, стає все більш звичним супутником сучасної людини. Ми прокидаємося з ним, лягаємо спати з ним, проводимо з ним більшу частину свого дня.

Цифрові технології, безперечно, стали невід'ємною частиною нашого життя, але чи не перетворюються вони на тирана, що забирає у нас дорогоцінний час і відволікає від справжніх цінностей?

З одного боку, цифрові технології відкривають перед нами безмежні можливості. Ми можемо спілкуватися з людьми з будь-якої точки світу, отримувати доступ до будь-якої інформації, навчатися новим речам, розважатися. Екран стає порталом у світ знань, творчості, спілкування.

Але з іншого боку, цей самий екран може стати пасткою, що затягує нас у віртуальну реальність і відриває від реального життя. Ми годинами просиджуємо в соціальних мережах, переглядаючи чужі життя, забуваючи про власні.

Ми стаємо заручниками сповіщень, що постійно відволікають нас від важливих справ. Ми втрачаємо концентрацію, забуваємо, як насолоджуватися простими речами, як спілкуватися віч-на-віч, як проводити час на природі.

Я сама не раз ловила себе на тому, що годинами просиджую в соцмережах, переглядаючи безглузді відео та читаючи сотні новин.

Але я також знаю, що цифрові технології можуть бути потужним

інструментом для саморозвитку, творчості та спілкування. Важливо навчитися використовувати їх з розумом, не дозволяючи їм контролювати наше життя.

Ось кілька порад, які допоможуть вам збалансувати екранний час:

Встановіть чіткі межі: Визначте час, який ви готові присвятити цифровим технологіям, і дотримуйтесь його.

Вимкніть сповіщення: Не дозволяйте сповіщенням відволікати вас від важливих справ.

Знайдіть «цифрові токсини»: Визначте, які програми та сайти забирають у вас найбільше часу, і спробуйте скоротити їх використання.

Зробіть перерву: Регулярно відривайтеся від екрана, щоб відпочити, розслабитися, зробити щось інше.

Знайдіть альтернативи: Замість того, щоб проводити час в соцмережах, займіться хобі, почитайте книгу, прогуляйтеся на свіжому повітрі, проведіть час з близькими людьми.

Екранний час не повинен забирати наше життя. Ми можемо використовувати цифрові технології, щоб зробити його кращим, але не забувати про справжні цінності, про те, що насправді важливо.

Інтерв'ю

17. **Медіаграмотність у час війни: виклики та шляхи розвитку. Інтерв'ю з журналісткою та тренеркою з медіаграмотності у «Стусівській школі медіаграмотності» Анастасією Ракоїд**

Що таке медіаграмотність і чому вона є життєво важливою в часи війни? Про це розповідає журналістика та тренерка з медіаграмотності Анастасія Ракоїд.

В інтерв'ю для «Checkfake.vin» вона пояснює необхідність критичного мислення та навичок перевірки інформації, окреслює виклики підвищення медіаграмотності серед українців і шляхи їх подолання.

Як би ви визначили поняття «медіаграмотність» і чому воно є важливим у сучасному світі?

Медіаграмотність – набута навичка використання різних медіаресурсів за

допомогою критичного мислення: аналіз, перевірка та свідоме сприйняття інформації

У світі технологій та розвитку медіаресурсів, сервісів в ногу йде й розвиток пропаганди та дезінформації. Люди кожного дня переглядають сотні дописів, відео, новин, і сприймають це як буденність, тому перестають аналізувати увесь контент і починають просто поглинати інформацію. З таким підходом, маніпулювати суспільством стає значно легше. Тому в сучасному світі медіаграмотність – надзвичайно важлива складова життя кожної людини.

Як ви вважаєте, чому протягом другого року повномасштабної війни рівень медіаграмотності українців знизився в порівнянні з попереднім періодом? Які фактори могли на це вплинути?

На початку війни, за рахунок адреналіну та невідомості, люди в паніці оновлювали стрічку будь-яких новин, аби дізнатись взагалі про ситуацію яка відбувається. Під час цього новини фільтрувались мало ким. На цей час, такі низькі показники медіаграмотності – виправдані, адже існує телемарафон, який, на мою думку, не заспокоює, а зомбує людей.

На вашу думку, яку роль повинні відігравати суспільні медіа в умовах війни? Чи виправданий формат телемарафону зараз?

Медіа відіграють роль зв'язку. Зв'язку суспільства зі світом. Це провідна роль, яку часто деякі медіа використовують у власних цілях. Телемарафон, як на мене, абсолютно невиправданий, його можна було перестати транслювати ще у 2023. Та кількість новин і та оперативність яка існує в інших соціальних мережах та новинних стрічках – частіше за все «набита» кориснішою інформацією з посиланнями на джерела. Але знову таки варто знати базу, аби не потрапити на гачок «інфоциганів».

Як ви ставитесь до критики влади в медіа під час війни – чи вважаєте її допустимою?

Ми живемо в демократичній державі. Будь-яка критика має право на існування.

Чи вистачає на сьогодні можливостей для підвищення рівня

медіаграмотності українців Якщо ні, то які додаткові ініціативи могли б сприяти цьому?

Можливостей стало дійсно більше, але ці можливості повинні були відкритися ще раніше. Маючи таких «гарних сусідів» як росіян, наша влада мала подбати про цей момент до початку повномасштабного вторгнення. Втім, кількість тренінгів, проєктів, інформація щодо медіаграмотності – більша. Потрібно не втрачати ці оберти й надалі поширювати цей своєрідний рух в інформаційному світі.

На вашу думку, які формати й платформи є найбільш ефективними для просування медіаграмотності серед різних вікових груп?

Війна в Україні показала як швидко й оперативно працюють соцмережі. Це і короткі тексти та репортажні відео. Люди різного віку почали користуватися соціальними мережами. Тому, як на мене, саме їх краще використовувати для популяризації медіаграмотності.

Які практичні кроки можуть зробити звичайні громадяни, щоб розвинути свої навички критичного мислення та медіаграмотність?

Перше й основне – перевірка інформації. Це може бути сама звичайна інформація щодо події, втім людина може загуглити зателефонувати за бажанням до організатора і перевірити це. Критичне мислення також можна розвинути просто читаючи книги, проходячи усілякі тести чи при перегляді корисних відео. Головне бажання.

Які виклики та загрози щодо медіаграмотності ви бачите у майбутньому з розвитком нових технологій, таких як штучний інтелект, дідфейки тощо?

Як на мене, з кожним роком кількість фейкової інформації буде лише набирати обертів. А з розвитком штучного інтелекту і т.д. її буде все важче розпізнати тому нашим людям варто вже зайнятися питанням медіаграмотності. Якщо кожен почне з себе, можливо буде уникнути поширення дезінформації у великій кількості.

Відеоматеріали

18. 4 кроки до медіаграмотності

Свідомо формуйте свій інформаційний простір. Слідкуйте, що ви читаєте, кого ви читаєте, що дивитесь. Вам також не потрібно підписуватись на безліч Телеграм-каналів. Це не принесе ніякої користі. Читайте новини на офіційних джерелах інформації та на якісних медіа.

Протидійте цифровій залежності. Знаю, звучить фантастично, але виділіть шматочок часу, коли ви не будете гортати стрічку Тік-Току або Інстаграму, або читати новинні Телеграм-канали.

Перевіряйте інформацію в різних джерелах. Якщо ви прочитали новину і вона не від офіційного джерела, наприклад від Президента України, вам слід застосувати критичне мислення та перевірити цю новину на інших інформаційних ресурсах.

Перевіряйте інформацію перед її поширенням. Якщо ви почули певну новину, не потрібно її розповідати своїм близьким чи друзям. Ви маєте знати, що ця інформація є правдивою, щоб не поширювати фейків.

19. Ознаки фейкових новин

Найперше – шокуючий характер. Фейкові повідомлення зазвичай пишуться з надмірною емоційністю. Вони також не мають посилання на будь-яке джерело, але якщо і мають посилання, то ці джерела звучать приблизно так: британські вчені виявили, експерти ООН сказали. Погодьтеся, кожен може написати таку новину, але вона не буде підтверджена.

Часто у фейкових новинах використовують конспірологію. Повідомлення починаються такими словами: вам про це ніхто не скаже, вас дурять, від вас це приховують. Якщо ви бачите такі новини, не читайте їх не ведіться на фейки.

20. Що таке діпфейк?

Діпфейки – це підроблені відео, які використовуються для поширення дезінформації. В епоху цифрових технологій важливо вміти розрізняти такі

маніпуляції. Тож давайте розберемось, на що потрібно звертати увагу.

Перше – це звук. Якщо голос у відео звучить неприродно, має штучні відлуння або відрізняється від голосу людини. Це може бути першою ознакою діпфейку.

Друге – міміка та зморшки. Діпфейкові обличчя часто мають надто ідеальний вигляд або ж навпаки штучні зморшки. Також міміка на таких обличчях може бути асинхронною і неприродною.

Третє – колір шкіри та деталі. Відтінок шкіри на обличчі має збігатися з кольором шії. Також звертайте увагу на риси обличчя. Вони мають бути чіткими. Отже, звертайте увагу на звук, міміку, зморшки, колір шкіри та деталі на обличчі. Якщо ви все ж таки сумніваєтесь у справжності відео перевірте його ось цьому сервісі – scanner.deepware.ai.

21. Відео-мем: "Не будьте як "довірливий" котик. Оцінюйте отриману інформацію критично!"

URL: <https://www.instagram.com/p/C5UInSCLAAO/>

22. Відео-мем: "Котик нищить фейки, щоб ви не потрапили в їхню пастку!"

URL: <https://www.instagram.com/p/C66bCWeIhal/>

23. Відео-мем: "А як часто ви дивитесь на джерело інформації у новинах?"

URL: <https://www.instagram.com/p/C7Hm13ZM2DC/>

24. Відео-мем: "Життєвий мем від авторки блогу"

URL: <https://www.instagram.com/p/C7PDYLNIAxZ/>